

The relationship between childhood trauma and child liking status in mothers

Annelerin yaşadıkları çocukluk çağı travması ile çocuk sevme durumu arasındaki ilişki

Tuba Koç Özkan¹, Maksude Yıldırım², Semiha Aydın Özkan³

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Bölümü, tubakocozkan@gmail.com, 0000-0003-4740-147X.

² Arş. Gör., İnönü Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, yildirimmaksude@gmail.com, 0000-0002-7041-3885.

³ Doç.Dr., Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Bölümü, semihaaydin44@gmail.com, 0000-0003-4538-0396.

ABSTRACT

Objective: Negative experiences in child periods are also reflected in the adulthood of the individual. It is thought that traumatic situations experienced by mothers in childhood affect their liking of children. The aim of this study was to investigate the relationship between childhood trauma and child liking status in mothers with infants aged 0-1 years. **Method:** This study was carried out between April and June 2018 with 343 mothers whose babies were being treated at a training and research hospital in a southeastern province. Personal Information Form, Childhood Psychological Trauma Scale and Barnett Liking of Children Scale were used to collect data. **Results:** It was found that the mean childhood mental trauma total score of the mothers was 49.65 ± 7.06 , the mean score of liking children was 70.19 ± 10.87 , and the scores of liking children were statistically significantly higher in mothers who grew up in an extended family and had 5 or more siblings. There was a negative and weak correlation between the scores of liking children and emotional abuse ($r = -.234, p = .000$) and sexual abuse ($r = -.234, p = .000$), physical abuse ($r = -.150, p = .005$) was found to be negatively and very weakly correlated. A positive and weak relationship was found between loving children and physical neglect ($r = .202, p = .000$) and emotional neglect ($r = 0.233, p = .000$) scores. **Conclusion:** In the study, it was found that mother who have childhood trauma had lower likelihood scores.

ÖZ

Amaç: Çocuk dönemlerinde yaşanan olumsuz deneyimler bireyin yetişkinlik dönemine de yansımaktadır. Annelerin çocuklukta yaşadıkları travmatik durumların onların çocuk sevme durumlarını etkilediği düşünülmektedir. Bu araştırma 0-1 yaş arasında bebeği olan annelerin çocukluk çağı ruhsal travmaları ile çocuk sevme arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. **Gereç ve yöntem:** Araştırma, Nisan- Haziran 2018 tarihleri arasında Güneydoğudaki bir ilin eğitim ve araştırma hastanesi süt çocuğu servisinde bebeği tedavi görmekte olan 343 anne ile yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği" ve "Barnett Çocuk Sevme Ölçeği" kullanılmıştır. **Bulgular:** Annelerin çocukluk çağı ruhsal travma toplam puan ortalamasının 49.65 ± 7.06 , çocuk sevme puan ortalamalarının 70.19 ± 10.87 olduğu, geniş ailede büyüyen ve kardeş sayısı 5 ve üzerinde olan annelerin çocuk sevme puanlarının istatistiksel olarak anlamlı farkla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuk sevme ile duygusal istismar ($r = -.234, p = .000$) ve cinsel istismar ($r = -.234, p = .000$) puanları arasında negatif yönde ve zayıf, fiziksel istismar ($r = -.150, p = .005$) negatif yönde ve çok zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Çocuk sevme ile fiziksel ihmal ($r = .202, p = .000$) ve duygusal ihmal ($r = 0.233, p = .000$) puanları arasında pozitif yönde ve zayıf bir ilişki olduğu bulunmuştur. **Sonuç:** Araştırmada, çocukluğunda istismar yaşantısı olan annelerin çocuk sevme puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur.

ARTICLE INFO/MAKALE BİLGİSİ

Key Words: Childhood Trauma, Liking Of Child, Nursing

Anahtar Kelimeler: Çocukluk Çağı Travması, Çocuk Sevme, Hemşire

DOI: 10.5281/zenodo.6342691

Corresponding Author/Sorumlu Yazar: . Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Bölümü, tubakocozkan@gmail.com, 0000-0003-4740-147X

Received Date/Gönderme Tarihi: 23.01.2022

Accepted Date/Kabul Tarihi: 02.03.2022

Published Online/Yayımlanma Tarihi: 15.03.2022

GİRİŞ

Çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimini tamamlayabilmeleri için beslenme, barınma ihtiyaçları dışında sevgiye de ihtiyaçları vardır. Yaşamın ilk zamanlarını ailesine bağımlı bir şekilde geçiren çocuğun, temel ihtiyaçları gibi sevgi ihtiyacını karşılayacağı kişiler de aile üyeleridir (1,2). Ailelerinde sevgi gören çocuklar bağımsız, kendine yeten, kendiyle barışık ve öz saygısı olan bireyler olarak yetişirlerken, ailelerinden sevgi görmeyen çocuklar ise içine kapanık, güven sorunu yaşayan bireyler olarak yetişmektedirler.

İnsanların çocukları sevmeleri pek çok durumdan etkilenebilmektedir (1,3-5). Gelbal ve Duyan'ın (2010) ilköğretim öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada; yaş (40-41 yaş daha çok), medeni durum (evli), çocuk sahibi olma durumunun (çocuğu olan) öğretmenlerin çocuk sevmelerini etkilediği belirlenmiştir (6). Tural Büyük ve arkadaşlarının (2014) hemşireler ile yaptıkları çalışmada; hemşirelerin sosyoekonomik düzeyleri ve yetiştikleri ailenin özelliklerinin çocuk sevme durumlarını etkilemediğini, ancak hemşirelerin yaş, çalışma süresi, çocuk sahibi olma, eğitim durumu gibi özelliklerinin çocuk sevme durumlarını etkilediği bulunmuştur.

Bektaş ve arkadaşlarının (2015) hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada; hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevmeye durumlarını, çocuklarla oyun oynamak, çocuk bakma ve kardeş sayısı gibi faktörlerin etkilediği bildirilmiştir.5 Ülkemizde çocuk sevmeye ile ilgili yapılan çalışmalarda örnekleme oluşturan grubun hemşire, hemşire adayları, öğretmen ve öğretmen adayları olduğu görülmektedir (1,5-9). Annelerin çocuk sevmeye durumları ve bunu etkileyen durumların belirlenmesine yönelik yapılan bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Akgün-Kostak (2013) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada; çocukluğunu iyi/kötü geçirme durumlarının çocuk sevmeye durumunu etkilediğini ve çocukluğunu iyi bir şekilde geçiren öğrencilerin çocuk sevmeye puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (8). Bu nedenle annelerin çocuklukta yaşadıkları travmatik durumların onların çocuk sevmeye durumlarını etkileyebileceği düşünülmektedir.

Çocukluk çağı travması bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığını ya da yaşamını tehdit eden, beklenmedik şekilde ortaya çıkan olayları içermektedir (10-11). Çocukluk çağında yaşanan travmalar duygusal, fiziksel, davranışsal, sosyal ve bilişsel gelişimi etkilemektedir (12,13). Çocuklukta yaşanan olumsuz olayların etkileri yetişkinlik döneminde de devam edebilmektedir (14,15). Balık-Okutan ve arkadaşlarının (2017) ergenlerle yaptığı çalışmada; ergenlerin çocukluk çağında duygusal ihmal yaşama durumlarının ergenlik dönemindeki depresyon, olumsuz benlik algısını etkilediği bulunmuştur (16). Demirci (2016) çocukluk çağında fiziksel ve duygusal ihmal, duygusal ve cinsel istismarı olan bireylerin obsesif kompulsif belirtilerinin daha yüksek oranda olduğunu bildirmiştir (13). Dereboy ve arkadaşlarının (2018) üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada; intihar girişimleri olan, kendisi veya ailesinde zarar verme davranışı bulunan öğrencilerin çocukluk çağı travma puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (17). Zhuo-Hui ve arkadaşlarının (2019) yaptıkları çalışmada; psikoz riski yüksek olan bireylerin kontrol grubuna göre çocukluk çağı travmalarının daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Annelerin çocuklukta yaşadıkları travmatik durumlar onların çocukları ile olan iletişimlerini, çocuk yetiştirme şekillerini dolayısı ile çocuklarının biyo-psiko-sosyal durumlarını da etkileyecektir (19). Çocukluklarında anne ve babasından yeterince sevgi göremeyen ya da çocukluk çağında istismar ya da ihmale maruz kalan ebeveynler çocuklarını sevmeye konusunda eksik kalabilirler (5,19). Literatürde annelerin çocukluk çağında yaşadıkları travmatik durumların annelerin çocuk sevmeye durumları ile ilişkisinin gösterildiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu noktadan yol çıkarak, araştırma, annelerin çocukluk çağında yaşadıkları travmatik durumların çocuk sevmeye durumları ile ilişkisini incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma 0-1 yaş arasında bebeği olan annelerin çocukluk çağı ruhsal travmaları ile çocuk sevmeye arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Nisan-Haziran 2018 tarihleri arasında tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırma evreninin Güneydoğudaki bir ilin eğitim ve araştırma hastanesi süt çocuğu servisinde bebeği tedavi görmekte olan anneler oluşturmuştur. Araştırmada örnekleme yöntemine başvurulmadan, araştırmanın yapıldığı tarihler arasında araştırmaya katılmayı kabul eden 343 anne araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Veriler, “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği” ve “Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği” aracılığı ile öz bildirimine dayalı olarak toplanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: annelerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin yaş, eğitim durumu, büyüdüğü aile tipi gibi konuları kapsayan 8 sorudan oluşmaktadır.

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇRTÖ) (Childhood Trauma Questionnaire-CTQ-28): Bernstein ve arkadaşlarının (1994) tarafından geliştirilen ölçek, çocukluk çağında yaşanan olumsuz olayların, yetişkinlik dönemine ruhsal yönden yansımaları değerlendiren toplam 28 sorudan oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipte bir ölçektir ve ölçeğin duygusal istismar (3,8,14,18,25 numaralı maddeler), fiziksel istismar (madde 9,11,12,15,17), fiziksel ihmal (madde 1,4,6,2,26), duygusal ihmal (madde 5,7,13,19,28) cinsel istismar (madde 20,21,23,24,27) olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin puan hesaplamasında, olumlu ifadelerden (madde 2,5,7,13,19,26,28) elde edilen puanlar ters çevrilir ve beş alt puanın toplamı CTQ toplam puanını verir. Alt puanlar 5-25 puan aralığında, toplam puan ise 25-125 puan aralığında değer almaktadır. Minimizasyonla ilgili (madde 10, 16 ve 22) maddeler sadece travmanın inkarını ölçmekte ve toplam puanı etkilememektedir. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği çocukluk çağı ruhsal travmalarının göstergesidir (20). Ölçeğin geçerlik güvenilirliği Şar ve arkadaşları (2012) tarafından yapılmış olup, iç tutarlılık değeri 0.93 olarak bulunmuştur (21). Araştırmada ise iç tutarlılık katsayısı 0.71 olarak hesaplanmıştır.

Barnett Çocuk Sevmeye Ölçeği (ÇSÖ) (Barnett Liking of Children Scale): Barnett ve Sinisi (1990) tarafından insanların çocuk sevmeye ile ilgili tutumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiş 14 maddelik bir ölçektir. Ölçekten

14-98 arasında puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, insanların çocukları daha fazla sevdikleri; düşük puanların ise çocukları sevme düzeyinin düşük olduğu anlamına gelmektedir (22). Ölçeğin geçerlilik güvenilirliği Duyan ve Gelbal (2008) tarafından yapılmış olup, iç tutarlılık katsayısı 0.92 olarak bulunmuştur (23). Araştırmada ise iç tutarlılık katsayısı 0.72 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS 22.0 (IBM Corp., Armonk, New York, ABD) paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği skewness ve kurtosis değerleri ile değerlendirilmiş ve verilerin normal dağılıma sahip olduğu belirlenmiştir (Kline 2011). Bağımsız iki grubun karşılaştırmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırmasında ANOVA testi kullanılmıştır. Korelasyon analizinde Spearman korelasyon analizi uygulanmıştır. Anlamlılık $p < 0.01$ ve $p < 0.05$ düzeylerinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için bir Üniversitenin Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik kurul izni alınmıştır (20.03.2018 tarih ve 2018/2-24 sayılı). Araştırma öncesinde araştırmanın amacı ile ilgili bilgilendirilerek annelerde sözlü ve yazılı izinleri alınmıştır. Araştırma öncesinde araştırmada kullanılacak ölçekler için ölçek sahiplerinden kullanım izni alınmıştır. Araştırma Helsinki Deklarasyonu 2008 Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1'de Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇRTÖ) ve Çocuk Sevme Ölçeği (ÇSÖ) puan ortalamaları gösterilmektedir. Tabloya göre ÇÇRTÖ toplam puan ortalamasının 49.65 ± 7.06 , duygusal istismar puan ortalamasının 6.57 ± 2.5 , fiziksel istismar puan ortalamasının 5.76 ± 2.40 , duygusal ihmal puan ortalamasının 19.82 ± 4.24 , fiziksel ihmal puan ortalamasının 12.02 ± 2.22 , cinsel istismar puan ortalamasının 5.46 ± 1.95 , ÇSÖ puan ortalamasının ise 70.19 ± 10.87 olduğu saptanmıştır.

Tablo 1. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Çocuk Sevme Ölçeği Puan Ortalamaları

Ölçekler ve Alt Ölçekler	Ort.± Std	Ortanca	Min- Max
ÇÇRTÖ Toplam Puan	49.65±7.06	50.00	25.00- 86.00
Duygusal İstismar	6.57±2.52	5.00	5.00- 19.00
Fiziksel İstismar	5.76±2.40	5.00	5.00- 19.00
Duygusal İhmal	19.82±4.24	21.00	5.00- 25.00
Fiziksel İhmal	12.02±2.22	12.00	5.00- 21.00
Cinsel İstismar	5.46±1.95	5.00	5.00- 20.00
ÇSÖ Toplam Puan	70.19±10.87	72.00	14.00- 98.00

Araştırmada, annelerin sosyo-demografik özelliklerine göre ÇÇRTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$). Annelerin sosyo-demografik özelliklerine göre ÇSÖ puan ortalamaları karşılaştırıldığında ise annelerin ÇSÖ puan ortalamaları ile yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, evlilik yaşı ve çocuk sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ($p > 0.05$), çocukluğunda geniş ailede büyüyen ve kardeş sayısı fazla olan annelerin ÇSÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$) (Tablo 2).

Çocuk sevme ile duygusal istismar ($r = -.234, p = .000$) ve cinsel istismar ($r = -.234, p = .000$) puanları arasında negatif yönde ve zayıf, fiziksel istismar ($r = -.150, p = .005$) negatif yönde ve çok zayıf bir ilişki olduğu belirlenmiştir Çocuk sevme ile fiziksel ihmal ($r = .202, p = .000$) ve duygusal ihmal ($r = 0.233, p = .000$) puanları arasında pozitif yönde ve zayıf bir ilişki olduğu bulunmuştur (Tablo 3).

TARTIŞMA

Araştırma annelerin yaşadıkları çocukluk çağı travmaları ile çocuk sevme durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Çocukluk çağı ruhsal travması gerçek boyutları tam anlamıyla bilinmeyen ciddi toplumsal bir sorundur (12,25). Yapılan çalışmalarda kadınların çocukluk çağı ruhsal travması yaşadıklarını belirlenmiştir. Şar ve arkadaşlarının (2012) yaptıkları çalışmada, klinik dışı grupta ÇÇTÖ puan ortalamasının 36.1 ± 5.9 (21), Kıvrak ve arkadaşlarının (2016) yaptıkları çalışmada, kadınların ÇÇTÖ puan ortalamasının 45.37 ± 11.18 olduğu (26), Dereboy ve arkadaşlarının (2018) yaptıkları çalışmada, kadınların ÇÇTÖ puanı 32.15 olduğu (17) belirlenmiştir. Araştırmadaki bu bulgu, literatürle benzerlik göstermektedir. Ölçekten alınabilecek minimum ve maksimum (25-125) puanları dikkate alındığında, annelerin düşük düzeyde çocukluk çağı travmalarının olduğu söylenebilir.

Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin alt boyutları, istismar ve ihmal yaşantısının hangi türünden olduğunu göstermektedir (17,21). Araştırmadaki ölçek alt boyut puan ortalamalarına incelendiğinde; en yüksek puan ortalamasının duygusal ve fiziksel ihmal, en düşük puan

Tablo 2. Annelerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Çocuk Sevme Puanları

Sosyo-demografik Özellikler	n	ÇÇRTÖ		ÇSÖ	
		Ort±SS	test	Ort±SS	test
Yaş					
18- 24	83	50.95±7.90	F= 1.885 p= .153	69.56±10.71	F= .374 p=.688
25- 30	107	49.11±6.05		70.89±10.69	
31 ve üzeri	153	49.33±7.18		70.05±11.11	
Eğitim durumu					
İlköğretim	228	49.12±7.29	F= 2.801 p= .062	70.24±11.62	F= .160 p= .853
Lise	73	50.06±6.99		69.68±9.90	
Üniversite ve üstü	42	51.83±5.32		70.85±8.05	
Çalışma durumu					
Evet	36	50.77±6.87	t= 1.008	67.63±11.19	t=1.496
Hayır	307	49.52±7.08	p= .314	70.49±10.81	p=.136
Evlilik yaşı					
18'in altı	43	48.53±5.23	F= 1.128 p= .325	70.60±12.74	F= .424 p= .655
18- 24	233	49.59±7.15		70.43±10.53	
25 ve üzeri	67	50.58±7.68		69.10±10.87	
Çocuk sayısı					
1-2	185	50.11±6.64	t= .1315	70.71±9.89	t= .950
3 ve üzeri	158	49.11±7.50	p= .189	69.59±11.91	p=.343
Büyüdüğü aile tipi					
Çekirdek aile	188	49.49±7.94	t= .479	68.94±11.21	t= 2.384
Geniş aile	155	49.85±5.83	p= .632	71.71±10.26	p= .018
Annenin kardeş sayısı					
1-4	85	49.18±8.57	t= .613	67.25±12.13	t= 2.906
5 ve üzeri	258	49.81±6.49	p= .541	71.16±10.26	p= .009

F= One way ANOVA, p= t testi p<0.05

Tablo 3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travması ile Çocuk Sevme İlişkinine dair Korelasyon Analizi

		Çocukluk çağı ruhsal travma toplam	Duygusal istismar	Fiziksel istismar	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal	Cinsel istismar
Çocuk sevme	r	0.03	-.234	-.150	.202	.233	-.238
	p	.952	.000	.005	.000	.000	.000

Pearson Kolerasyon

ortalamasının cinsel istismarda olduğu görülmektedir (Tablo 1). ÇÇTÖ'nin kullanıldığı dünya çapında yapılan bir meta-analiz çalışmasında ölçek alt boyut puan ortalamaları, en yüksek duygusal ihmal ve en düşük cinsel istismar olarak belirlenmiştir (27). Yapılan diğer çalışmalarda da araştırmaya benzer şekilde duygusal ve fiziksel ihmal puanlarının en yüksek, cinsel istismar puan ortalamalarının en düşük olduğu saptanmıştır (17, 21, 26, 28).

Çocukları sevmek, ebeveyn olmanın temel gereğidir. Bu bağlamda, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesinde annelerin çocuk sevme düzeyleri önemlidir. Ülkemizde annelerin çocuk sevme durumları ile ilgili çalışmalar bulunmamaktadır. Yapılan çalışmalarda çoğunlukla öğretmenlerin çocuk sevme düzeyleri araştırılmıştır. Araştırmada ise, annelerin çocuk sevme ölçeğinden aldıkları puanların yapılan çalışmalara (7, 29-31) göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Farklılığın nedeni olarak

araştırmanın yapıldığı örneklem grubu ve sosyo-kültürel yapı farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucuna göre annelerin ÇSÖ puan ortalamaları ve sosyo-demografik özellikleri arasında iki değişken dışında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Annenin büyüdüğü aile tipi ve kardeş sayısı ile ÇSÖ puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, çocukluğunda geniş ailede büyüyen ve kardeş sayısı fazla olan annelerin ÇSÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0.05) (Tablo 2). Kalabalık aile ortamında büyüyen ve fazla kardeşe sahip olan kız çocukları, anneye yardımcı olmak için kardeş bakımını üstlenmekte ve ikinci annelik rolünü üstlenmek durumunda kalmaktadır (32). Araştırmada da geniş ailede büyüyen ve kardeş sayısı fazla olan annelerin çocuk sevme puanlarının bundan dolayı daha yüksek olduğu düşünülebilir.

Literatürde çocukluk çağı travması ile çocuk sevmeye arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak çocukluk çağında travma yaşayan kadınların çocuklarına bağlanma sorunları yaşayabileceği belirtilmiştir (12,19). Annelerin çocukluk çağı travması yaşadıklarından dolayı çocuk sevmeye puanlarının daha düşük olduğu düşünülmektedir.

Çocukluk döneminde yaşanan ihmal ve istismar yetişkinlikte zihinsel ve duygusal sorunlara neden olmaktadır. Çocukluk çağı travma yaşantıları çocuk sahibi olan kadınların da çocuklarını sevmeye ve onlarla sağlıklı iletişim kurabilmelerini etkileyebilmektedir (12,19). Araştırmada çocuk sevmeye ile duygusal, fiziksel ve cinsel istismar puanları arasında ise negatif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çocukluklarında istismara maruz kalan annelerin çocukları ile olan sevgi bağının olumsuz yönde etkilendiği düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN KISITLILIKLARI

Araştırmanın tek bir merkezde yürütülmesi, araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini etkilemektedir.

SONUÇ

Bu araştırma 0-1 yaş arasında bebeği olan annelerin çocukluk çağı ruhsal travmaları ile çocuk sevmeye arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma çocukluk çağında yaşanan istismar ve ihmal yaşantısı olan annelerin çocuklarını sevmeye durumlarının etkilendiğini göstermektedir. İleride yapılacak olan çalışmalar daha geniş örneklem grupları ile yürütülebilir. Hemşirelerin anne-bebek arasındaki iletişimin nasıl olduğunu gözlemlenmesi, çocuk sevmeye etkileyecek faktörlerin farkında olması ve anne-bebek arasındaki bağın artırılmasına yönelik uygulamalar yapması önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Tural-Büyük E, Rızalar S, Güdek Seferoğlu E, Oğuzhan H. Çocuk ve erişkin kliniklerinde çalışan hemşirelerin çocuk sevmeye ve çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. *The Journal of Paediatric Research*. 2014;1(3):130-7.
2. Afşin R, Öğretir-Özçelik AD. Suça sürüklenen çocuklar ile suça sürüklenmeyen çocukların algıladıkları anne ve baba tutumları ile ebeveyn bağlanma stillerinin karşılaştırılarak incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 2018;17(66):384-400.
3. Sezer O. Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2010;7(1):1-19.
4. Kirik AM. İnternetin aile ve çocuk ilişkisindeki yeri: nitel araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2014;3(1):337-47.
5. Bektaş M, Ayar D, Bektaş İ, Selekoğlu Y, Akdeniz-Kudubeş A, Sal-Altan S. Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sevmeye durumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *The Journal of Paediatric Research*. 2015; 2(1):37-41.
6. Gelbal S, Duyan V. İlköğretim öğretmenlerinin çocuk sevmeye durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2010;38(38):127-37.

7. Durmuşoğlu-Saltalı N, Erbay F. Okul öncesi öğretmenlerinin konuşma, dinleme ve duygudaşlık becerilerinin çocuk sevmeye davranışı açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 2013;14(1):159-174.
8. Akgün-Kostak M. Hemşirelik ve ebellek öğrencilerinin çocuk sevmeye durumları, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersinin çocuk sevmeye durumlarına etkisi ve etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*. 2013;2(2):50-6.
9. Dereli-İman E. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevgisi ve öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyonlarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*. 2014;7(4):482-504.
10. Bülbül F, Çakır Ü, Ülkü C, Üre İ, Karabatak O, Alpak G. Yineleyen ve ilk atak depresyonda çocukluk çağı ruhsal travmalarının yeri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2013;14(2):93-9.
11. Erten E, Kalkay-Uney AF, Fıstıkçı N. Bipolar bozukluk ve çocukluk çağı travması. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2015;7(2):157-65.
12. Bartlett JD, Easterbrooks MA. Links between physical abuse in childhood and child neglect among adolescent mothers. *Children and Youth Services Review*. 2012;34(11):2164-69.
13. Demirci K. Çocukluk çağı travmaları ve obsesif kompulsif belirtilerin ilişkisinin incelenmesi. *Journal of Mood Disorders (JMOOD)*. 2016;6(1):7-13.
14. Maschi T, Baer J, Morrissey MB, Moreno C. The aftermath of childhood trauma on late life mental and physical health. *A Review of the Literature*. *Traumatology*. 2012;19(1):49-64.
15. Yargıç İ, Ersoy E, Batmaz-Ofiaz S. Çocukluk çağı travmalarının intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2012;13(4):277-84.
16. Balık-Okutan S, An E, Cin FM. Riskli davranış gösteren ergenlerde, çocukluk çağı travmaları ile ruhsal durum arasındaki ilişki. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2017;31(1):81-93.
17. Dereboy Ç, Şahin-Demirkapı E, Şakiroğlu M, Şafak-Öztürk C. Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duygu düzenleme güçlüğü ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2018;29(3):147-53.
18. Zhuo-Hui H, Cai-Lan H, Ying-Hua H, Xiao-Yan H, Qian-Wen W, Xie C, et al. Individuals at high risk for psychosis experience more childhood trauma, life events and social support deficit in comparison to healthy controls. *Psychiatry Research*. 2019;273(2019), 296-302.
19. Bailey HN, DeOliveira CA, Wolfe VV, Evans EM, Hartwick C. The impact of childhood maltreatment history on parenting: a comparison of maltreatment types and assessment methods. *Child Abuse & Neglect*. 2012;36(3):236-46.
20. Bernstein DP, Fink L, Handelsman L, Foote J, Lovejoy M, Wenzel K, et al. Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*. 1994;151(8):1132-6.
21. Şar V, Öztürk E, İkikardeş E. Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri*. 2012;32(4):1054-63.
22. Barnett MA, Sinisi CS. The initial validation of a liking of children scale. *Journal of Personality Assessment*. 1990;55(1):161-7.
23. Duyan V, Gelbal S. Barnett Çocuk sevmeye ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*. 2008;33(148):40-8.
24. Kline RB. *Principles and practice of structural equation modeling* (5th ed.). New York: The Guilford Press, 2011;3-427.
25. Moog, NK, Buss C, Entringer S, Shahbaba B, Gillen DL, Hobel CJ, et al. Maternal exposure to childhood trauma is associated during pregnancy with placental-fetal stress physiology. *Biological Psychiatry*. 2016;79(10):831-39.
26. Kıvrak Y, Gey N, Kıvrak HA, Kokaçya MH, Çöpoğlu ÜS, Arı M. Kadına yönelik eş şiddeti, çocukluk travmaları, depresyon ve yaşam kalitesi: toplum temelli çalışma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2015,16(5):314-22.
27. Viola TW, Salum GA, Kluwe-Schiavon B, Sanvicente-Vieira B, Levandowski ML, Grassi-Oliveira R. The influence of geographical and economic factors in estimates of childhood abuse and neglect using the childhood trauma questionnaire: A worldwide meta-regression analysis. *Child Abuse & Neglect* 2016;51,1-11.
28. Güneri-Yöyen E. Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 2017;3(1):267-82.

29. Yazıcı Z. Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk sevme eğilimlerinin incelenmesi. Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi. 2013;3(2):279-86.
30. Ercan R. Öğretmenlerde çocuk sevgisi. Electronic Turkish Studies. 2014;9(8):435-44.
31. Türk R, Kardaş-Özdemir F, Kerimoğlu-Yıldız G. Öğretmenlerin çocuk sevme durumlarının belirlenmesi: Kars örneği. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Dergisi. 2017;7(1),45-52.
32. İlhan-Tunç A. Kız Çocuklarının okula gitmeme nedenleri Van ili örneği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2009; 6(1):237-269.